A növényvédő szerekről

Önmagunknak okozzuk a kárt?

Kérdésként teszem fel dr. Bátyai Jenő kijelentését, a Délmagyarország 1972. január 16-i számában megjelent írásának címét. Véleményem szerint a szerző túlzottan borúlátóan ítéli meg jövőnket, és a tudományos-technikai forradalom bűnlajstromára teszi a termelés során alkalmazott eszközöket, és a kémiai anyagokat. Nem volna helyes a cikk teljes egészével vitába szállni, mert kétségtelenül fennállnak a szerző által kiemelt problémák (gáz-, gőz-, füstfüggöny és egyes detergensek környezetszennyezése), azonban nem lehet elmenni megjegyzés nélkül a mezőgazdaságban alkalmazott kémiai anyagokról (peszticidek, növényvédő szerek) alkotott véleménye mellett. Köztudott dolog az, hogy ma már növényvédő szerek nélkül szinte nem tudnánk magas szinten termelni, és a „biológiai egyensúly" felborulásáról szó sincs, sőt, akkor lenne probléma, ha peszticidek alkalmazását hirtelen abbahagynánk.

Szeretném itt elmondani azt, hogy a perzisztens (megmaradó) peszticidek (DDT, technikai HCH, 2, 4, 5, T) felhasználásának betiltása, illetve korlátozása után a kémikusok óriási apparátussal dolgoznak azon, hogy felderítsék az egyes peszticidek hatásmechanizmusát, és az élő környezetre gyakorolt hatását. Az olvasók megnyugtatására feltétlen el kell mondani azt, hogy a felhasználásra kerülő peszticidek — szakszerű használat és az érvényben levő egészségügyi várakozási idők betartása mellett — nem jelentenek veszélyt sem a használókra, sem pedig a fogyasztókra. A használatban levő peszticidek a talajban és a növényekben a hatás kifejtése után tisztán, kémiai úton (szerves-foszforsavészterek), vagy mikrobiális tevékenység hatására lebomlanak (herbicidek), és a lebomlási termékek (metabolitok) többségükben közömbösek az élő szervezetek számára, vagy beépülnek azok anyagcseréjébe. A peszticidek hatása az élő környezetre még nem tisztázott teljes mértékben, de nagyon sok tényező arra mutat, hogy hatásukra előnyösen megváltozik a környezet, pl. a gyomirtással elpusztítjuk a gyomokat, elpusztulnak a vadakra káros, mérgező gyomnövények is (az utóbbi tíz évben egyenletesen nőtt a hasznos vadállomány).

Az egyes herbicidek (Triazinok) csökkentik a transzspirációt, tehát egységnyi száraz anyagot 20—30 százalékkal kevesebb vízből állít elő a növény, mint a herbicidekkel nem kezelt növények. Bizonyos herbicidek szubletális mennyiségben erőteljesen növelik gazdasági növényeink fehérjeproduktumát (Triazinok szubletális mennyiségének hatására növekszik a gabonafélék fehérjehozama). Még számos példát sorolhatnánk az előbbiek után, azonban már ezek is azt mutatják, hogy túlzott a szerző aggodalma a kemikáliák használatával szemben.

Természetesen az elmondottak alapján nem jelenthetjük ki azt, hogy kémiai anyagok használata a mezőgazdaságban nem rejt veszélyt magában, mert a gyakorlatban a szakszerűtlenül felhasznált növényvédő szerek súlyos mérgezéseket okoztak a felhasználóknak, és sokszor veszélyeztették a táplálékláncban résztvevők egészségét is.

Befejezésül nagyon szeretném felhívni az újságolvasók (de főleg a falusi kiskerttulajdonosok) figyelmét, hogy a maguk és környezetük védelme érdekében, ha növényvédő szerekkel dolgoznak, minden esetben tartsák be a felhasználással kapcsolatos előírásokat, és akkor sohasem fog bekövetkezni az egyik észak-amerikai szerző által leírt „Néma tavasz".

Molnár Albert
mezőgazdasági mérnök

Válasz Carson-nal

A hozzászólásra Rachel Carson: Silent spring (Néma tavasz) című könyvéből idézek, amelyben a jövő emberét így óvja: „A későbbi nemzedékek aligha fogják nekünk megbocsátani, hogy nem volt meg a bölcs előrelátásunk a természet integritásának, mint minden élet hordozójának megőrzéséhez. Korunk a specialisták kora, amelyben mindenki csak a saját problémáját látja, és nincsen tisztában, vagy legalábbis nem törődik az összefüggéseknek azzal a rendszerével, amelybe problémája is beletartozik."

Carson vészcsengője időben jelzett, s hogy mennyire komolyan kell vennünk, talán az bizonyítja a legjobban, hogy könyve megjelenését követően J. F. Kennedy elnök azonnal külön szenátusi bizottságot hívott össze, amely azóta is évente beszámol a kémiai károsító anyagokról. És nem túlzás, vagy valami szakmai túllelkesedés ez, mert egyszerűen arról van szó, hogy életünk úgy a negyvenes évek második felétől kezdődően olyan mértékben kemizálódott, hogy némi túlzással nyugodtan állíthatjuk: minden mozdulatunkkal vegyi anyagokba ütközünk.

Az igaz, hogy a jelenlegi ismereteink és felkészültségi szintünk szerint növényvédő szerek nélkül nem tudnánk magas szintű termelést folytatni. De hadd idézzem fel táplálkozástani ismereteinket, mely szerint a szervezet anyagcseréjében (metabolizmusában) aktív szerepet játszó hatásos, rendszerint fehérjékhez komplexvegyületként kötött metabolitok igen specifikusak, és csak egyes anyagcsere-részfolyamatok gyorsítását vagy lassítását végzik, majd ezt követően másik metabolitok veszik át szerepüket. Valóságos futószalagrendszert kell elképzelnünk mind a növényi, mind az állati szervezeteken belül, ahol az egyes pontokon egy-egy művelet elvégzésére képződött metabolit végzi sajátos, fontos feladatát. Ezek a metabolitok nagyon sokszor az idő, esetleg pH vagy más kémiai, fizikai behatásra már antimetabolitokká válhatnak. Ennek bizonyítására szabad legyen példát hoznom a gyakorlati életből, s ezzel talán még nem élek vissza az újságolvasó türelmével. A káposztafélékben elég fontos mennyiségben fordulnak elő a *B*-vitamincsoport egyes tagjai, amelyek savanyú közegben, hosszú ideig tartó, többszöri felmelegítéssel (pl. a karácsony és újév között főzött töltöttkáposztánál ez a folyamat lejátszódik, ha úgy jár el a háziasszony, hogy megfőzi a családnak azt a 10—15 kilónyit, aztán egy héten át „rájárnak") átalakulnak olyan vegyületekké, amelyek már nem fejtenek ki vitaminhatást, tehát antimetabolitokká válnak.

Mindenesetre a mezőgazdaság kemizálásával mindenkor arra kell gondolnunk, hogy a termények táplálékká, rendszerint élelmiszerré válnak.

Dr. Bátyai Jenő

Termelők, MÉK és a piaci ellátás

A zöldségárakról — Új bisztró a Nagykörúton

Miért drágult a zöldség? Ezt kutatva kerestem meg Szegeden, a Deák Ferenc utcai MESZÖV-székházban a MÉK szegedi járási kirendeltségének vezetőjét, Sárosi Józsefet. S a beszélgetésből nemcsak a vállalat tevékenysége rajzolódott ki, hanem választ kaptunk a zöldségárak alakulásáról is. Sárosi József megállapította:

— Ma, ha az emberek meghallják vállalatuk nevét, tudatukban még mindig csak a zöldségfelvásárlás vagy a gyümölcs árusítása ötlik fel, pedig tevékenységi körünk az elmúlt években egyre bővült. Ha csak az elmúlt évtizedre tekintünk vissza, máris látható, mi minden történt. Több éves átlagot figyelembe véve elmondhatom, hogy az általunk felvásárolt zöldség és gyümölcs mennyisége eléri az évi három-ötezer vagont. Ez a mennyiség azonban két részből tevődik össze; úgy, hogy szerződéses kapcsolatban vagyunk a nagytermelőkkel, azaz a termelőszövetkezetekkel, míg kis tételekben — s ez Szeged és a járás sajátossága — a házikertekből vásároljuk fel a primőrt, a gyümölcsöt.

Sokszor hallható: a MÉK kedvezőtlen árpolitikája hozzájárul az emelkedő piaci árakhoz.

— Felvásárlási árainkat döntő mértékben befolyásolja a terméseredmény alakulása. Ugyanígy hat a külkereskedelmi partnerekkel kötött szerződés is, különösen akkor, ha a terméseredmény kedvezőtlenebbül alakul. És bármilyen furcsának is tűnik, de döntően befolyásolta felvásárlási árainkat Szegeden az urbanizáció.

— Hogyan?

— Újszegeden például tíz évvel ezelőtt a házikertekben nagy mennyiségű földiepret, gyümölcsöt termeltek. Volt olyan év, amikor öt vagon sárgabarackot vásároltunk fel, de a múlt évben már örültünk, hogy hat mázsát meg tudtunk venni. Ugyanígy csökkent a földieper mennyisége is, amely korábban elérte a harminc vagont. Ezt azért is mondom el, mert a piacon vagy az üzletekben a háziasszony csupán az árak emelkedését érzékeli. Még egy példát: a korábbi években Mihálytelen szinte az összes zöldségskálát termelték. A korai retek után hozták a piacra a jégcsap retket, majd a később növő fehér és fekete retket. Most viszont kiszedik a korai retket, utána palántáznak egy-két növényt — paprika és paradicsom —, s a piacon máris emelkednek az árak, és retket nem lehet kapni. Ez a termelésben bekövetkezett változás logikusan érezteti tehát hatását a piacon is.

— Tehet-e valamit ebben a helyzetben a MÉK, és tesz-e?

— Nincs még egy éve sem, hogy vállalatunkat átszerveztük, azaz szövetkezeti vállalattá alakultunk, amelynek alapítói a termelőszövetkezetek és az áfészek. Ezzel közelebb kerültünk a termeléshez, és értékesítési feladatunk így közvetlenebbé vált. Arra törekszünk, alapító tagjainkkal olyan kapcsolatot építsünk ki, hogy érdekelve legyenek a piac igényének megfelelő áru megtermelésére. Ezt a kormányrendeletek is támogatják azzal is, hogy nagyobb specializálódási lehetőséget biztosítanak a termelőszövetkezeteknek a termelésben. Az igazság az, hogy a termelőkkel kiépített kapcsolataink azonban csak egy-két éven belül hoznak jobb és olcsóbb piaci ellátást. A piaci árukészletek növelésére hat azonban, hogy a korábbi évek szemléletével szemben bevezettük a közvetlen eladás rendszerét is. A kiskereskedelmi hálózat kiépítése, amely itt játszódott le Szeged lakói előtt, 1968-ban kezdődött el. Erről egy összehasonlító adatot; 1968-ban kiskereskedelmi hálózatunk mindössze 5 millió, 1971-ben pedig már 64 millió forintot forgalmazott. Ehhez tudni kell azt is, hogy a forgalmat olyan egységeink bonyolították le, mint a tarjáni áruházunk, az algyői és a hattyastelepi üzleteink, a pavilonok mellett. Tovább bővítjük ezt a hálózatunkat, s az idén is nyitunk egy újabb áruházat.

— A bevezetőben említett sokrétű tevékenységről hallhatnánk-e?

— Ugyancsak a lakosság jobb áruellátását segíti elő ipari tevékenységünk is. A Szőregen üzemelő tartósítóüzem és a felújított szeszfőzde. Szatymazon működik a léüzem, amelynek további fejlesztését még ebben az évben szeretnénk elkezdeni. Szegeden palackozóüzemünk van, ahol a bambi gyártása mellett szeszt is palackozunk. A Dorozsmai úton szárítóüzemünk és tranzittelepünk van, s a városban mi tartjuk fenn a hypóüzemet. Törekvésünk, hogy ezek az üzemek, bár önálló üzemági gazdálkodást folytatnak, tevékenységükkel jól egészítsék ki a MÉK alapvető feladatát, a lakosság jobb áruellátását.

— A kiskereskedelmi hálózat bővítése mellett terveznek-e más fejlesztést?

— A Nagykörút és a Petőfi Sándor sugárút sarkán elkészült kilencemeletes ház földszintjén még ez év tavaszán megnyitjuk első bisztrónkat. A bisztró áruellátásáról gondoskodunk, és biztosak vagyunk abban is, ha a tanács segítségünkre lesz a parkírozóhelyek kialakításában, úgy ott a déli határaink felől érkező külföldiek is időzhetnek. Törekvésünk, hogy minél jobban szolgáljuk a város lakosságát — fejezte be nyilatkozatát Sárosi József.

Dóczi Imre

NAPI KISLEXIKON

a családi pótlékról

Február 1-től a januári fizetésekkel kapják meg a családok a januárban esedékessé vált felemelt családi pótlékot.

● **A rendelet?**

A kormány 50/1971. számú rendelete, amely a múlt év december 29-én jelent meg, január 1-én lépett hatályba. Ez a rendelet módosítja a családi pótlékról szóló 16/1966. számú kormányrendelet egyes pontjait. A legfontosabb változásokat a rendelet az igényjogosultság megállapításában és az összegek nagyságában hozta.

● **A jogosultság?**

A módosítás értelmében januártól egy gyermek után is jár a családi pótlék, feltéve, ha a dolgozó két vagy több gyermek után jogosult családi pótlékra, ám a jogosultság szempontjából figyelembe vehető gyermekek száma egyre csökkent. Vagyis, ha a másik, vagy a többi gyermek például időközben felnőtt. Azt a gyermeket is figyelembe kell venni a jogosultság elbírálásakor, aki általános vagy középiskola nappali tagozatán tanul, de még nem töltötte be 19. életévét. Azok a szülők is megkapják a családi pótlékot, akik ugyan nincsenek munkaviszonyban, de személyes és rendszeres munkavégzésre irányuló jogviszony alapján dolgoznak, és a kötelező betegségi biztosítás hatálya alá tartoznak. A kötelező betegségi biztosítás hatálya alá tartozó alkalmi munkásoknak ugyancsak jár a családi pótlék.

● **Az összegek?**

Két gyermek után 300, három után 810, minden további után pedig gyermekenként 270 forint jár. Egyedülálló, vagy vak dolgozónak egy gyermek után havi 240, kettő után pedig 540 forint jár. A tsztagoknak két gyermek után 200, három után 660, minden további gyermek után pedig 220 forint jár havonta.

Vöröskőy János:

A FEKETE MACSKA visszatér

8.

— Megértem a gúnyt, ezredes elvtárs, az oszlop egyszer, egy vasúti sorompónál valóban megállt útközben. Ennek azonban az ügy szempontjából tényleg nincs gyakorlati jelentősége. Az történt ugyanis, hogy Tárnok őrnagy szinte a megállás pillanatában kiszállt a GAZ-ból, s mivel a lőszeres kocsi vége csak méterekre volt tőle, másodperceken belül ott volt. E néhány másodperc alatt pedig gyakorlatilag is, elméletileg is képtelenség egy ládát fölcsempészni, egy másikat pedig eltávolítani a kocsiról. Azt, aki ezt végrehajtja, az élelmiszeres kocsi reflektorának fényénél feltétlen észre vették volna. A várakozási idő alatt maga az alezredes is az oszlop végéig sétált, és a továbbiakban éppen a jelzett lőszeres kocsinál beszélgetett Tárnok őrnaggyal. Mindketten azt állítják, hogy így történt. Tárnok őrnagy csak akkor ült vissza a GAZ-ba, amikor az oszlop már újra mozgásban volt, kocsija csak azután indult el...

A tanácskozóasztalnál kínos csend lett. A három tiszt tudta, hogy Ébert százados alaposan tájékozódott, adatai feltétlenül megfelelnek a valóságnak. Akkor pedig — az ügy alighа megoldható.

Az esetre — gondolta Beke — hirtelenében csak Csalogány tanárnő tudna magyarázatot adni. Ez pedig úgy szólna, hogy a lőszercsere az ördög műve, s titkát, emberi ésszel, nem lehet megfejteni...

Paál főhadnagy szólalt meg először:

— Lehetséges, hogy a két éleslövedéket a gyakorlat színhelyén csempészték a vaktöltetek közé. Persze, ládástól. Ha Ébert százados most azt mondja nekünk, hogy erre sincs esély, mivel a parancsnok éppen a ládarakás tetején ült, és ott beszélgetett a politikai helyettessel, akkor nagy bajban vagyunk...

A százados csüggedt mozdulatot tett:

— Sajnos, ez mindeddig így is volt, amíg a tüzérbemérő fel nem állította a maga rajztábláját. Ekkor a két tiszt valóban otthagyta a lőszeresláda-halmot. Ettől kezdve csak a tüzérbemérő meg a társa tartózkodott a bükkfánál, de ők is háttal álltak. Az ellenségnek, gyakorlatilag, csak ekkor volt módja cselekedni. Igen, ettől a perctől kezdve, az első lövésig. Az első lövedék ugyanis már éles volt. Nos, tegyük fel, hogy ezt az alkalmat ragadták meg. De ehhez az éleslövedékeket tartalmazó ládát már előzőleg el kellett rejteniük a fa közelében. Mondjuk, hogy sikerült is. Most elővették, egy vaktöltetes ládát viszont eltüntettek, s később el is szállították a helyszínről. Nem tudom, hogyan sikerülhetett volna mindez, hiszen a lőállások korántsem elhagyott bagolyvárak, ahol csak kísértetek tartózkodnak. A katonák jöttek-mentek, kiki végezte a maga feladatát, de közben, természetesen, nem voltak vakok...

Mire Ébert százados idáig jutott a beszámolóban, az arcok végképp elkomorodtak.

— Most pedig — folytatta Ébert —, ahogy mondani szokták: be kell tennem a kaput. Tárnok őrnagy tudott a somvári esetről, ahol az új konstrukciójú harckocsik első lőgyakorlata alkalmával, egy fatörzsben elrejtve, filmfelvevőt találtak. Nyilván ti is emlékeztek erre az ügyre. Nos, Tárnok őrnagy, mielőtt osztálya kivonult volna a gyakorlatra, katonáival átfésülte a terepet. Igaz, hogy fel nem ásatta, arra viszont ellenséges ügynököknek, a katonák közé beépült árulóknak sem lehetett módjuk, hogy a harcállás elfoglalása után, a helyszínen ki-be ássák a lőszeresládákat. Ez feltevésnek is abszurdum. Bármilyen leverő is, tudomásul kell vennünk, hogy a kivételes óvintézkedések ezúttal — legalábbis látszatra — ellenünk fordultak. Az eset ijesztően titokzatosnak látszik...

A négy tiszt lement az étterembe, hogy megvacsorázzon, Kertész ezredes szigorú diétát tartott, de jó étvággyal ette ízetlen ételeit. Három tisztje azonban annyira rosszkedvű volt, hogy a sertéssültek csaknem érintetlenül maradtak.

— Te Kossuthot vacsorázol? — kérdezte Kertész ezredes, amikor Beke harmadszor gyújtott rá a fehér asztalnál. — Úgy látszik biztos vagy benne, hogy pár év múlva a tüdőrák ellenszerét is megtalálják...

(Folytatjuk.)